

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
SOCIALINĖS POLITIKOS GRUPĖ

PAŽYMA

**DĖL NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ PLĖTROS ĮSTATYMO PAKEITIMO ĮSTATYMO,
ASOCIACIJŲ ĮSTATYMO 10 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO, LABDAROS IR PARAMOS
FONDŲ ĮSTATYMO PAPILDYMO 6¹ STRAIPSNIU ĮSTATYMO PROJEKTŲ (TAP-19-565) TAIS 18-
7326(2); (TAP-19-566) TAIS 19-4256; (TAP-19-567) TAIS 19-4258; (TAP-19-568) TAIS 19-4257**

2019-04-25 Nr. NV-1154

Vilnius

Projektų rengėjas – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (SADM).

Projektų tikslas – **tobulinti nevyriausybinių organizacijų (NVO) veiklos teisinį reguliavimą, siekiant stiprinti NVO institucinį sektorių ir įkurti NVO fondą.**

Dabartinė situacija. NVO plėtros įstatyme nustatytas galiojantis teisinis reguliavimas nėra išsamus/aiškus:

- ✓ Neaiški NVO sąvoka ir jos požymiai.
- ✓ Nėra galimybių nustatyti realų NVO skaičių, įvertinti šio sektoriaus veiklos ir jam skiriamo finansavimo, nes juridinių asmenų registro tvarkytojas nekaupia reikiamų duomenų, nevertina juridinių asmenų atitikimo NVO požymiams.
- ✓ Nacionalinių skėtinių NVO asociacijos bendru sutarimu į NVO tarybą turi deleguoti 8 NVO vienijančių asociacijų atstovus ir 2 kitų NVO atstovus, toks reikalavimas sunkiai įgyvendinamas praktikoje.
- ✓ Neaiškus savivaldybių NVO tarybų formavimas, veikla – nėra nustatytos NVO atstovų delegavimo, tarybos pirmininko/pavadoautojo rinkimų procedūros ir įgaliojimai, todėl daugelyje savivaldybių tokios tarybos neveikia ar veikia ne pagal paskirtį.
- ✓ Nenumatyta vieninga objektyviais kriterijais pagrįsta NVO veiklos finansavimo valstybės ir savivaldybių biudžetų lėšomis bei atsiskaitymo už jas tvarka.

Projektų esmė:

1) NVO plėtros įstatymo projekte (dėstoma nauja redakcija) siūloma:

- ✓ Patikslinti (susiaurinti) NVO sąvoką: nurodyti, kad juridiniai asmenys yra nelaikomi NVO, jei daugiau kaip 1/3 jų dalyvių sudaro juridiniai asmenys, nesantys NVO (dabar – privatūs, t.y. pelno siekiantys, juridiniai asmenys); atsisakyti nuostatos, kad valstybė/savivaldybė ar juridinis asmuo, kurio visuotiniame dalyvių susirinkime valstybė/savivaldybė turi daugiau kaip 1/3 balsų, negali turėti daugiau kaip 1/3 balsų NVO visuotiniame dalyvių susirinkime.
- ✓ Numatyti NVO statuso įregistravimą Juridinių asmenų registre – juridiniai asmenys kreipiasi į registro tvarkytoją su prašymu, deklaruodami atitikimą NVO sąvokai ir pateikdami duomenis apie savo dalyvius.
- ✓ Pakeisti NVO atstovų delegavimo į NVO tarybą tvarką – atstovus (10) siūlo nacionalinės skėtinės NVO.
- ✓ Detalizuoti savivaldybių NVO tarybų formavimą, funkcijas – NVO atstovus siūlo savivaldybės teritorijoje veikiančios NVO asociacijos (jei jų nėra – NVO) ir kt.
- ✓ Apibrėžti NVO teisę gauti valstybės/savivaldybių finansavimą (veiklai stiprinti, tiksliniams veiklos bei gebėjimų, reikalingų viešosioms paslaugoms teikti, stiprinimo projektams), atsiskaitymą, viešinimą.
- ✓ Įkurti NVO fondą, kuriame kaupiamos lėšos paskirstomos NVO konkurso būdu: NVO plėtros valstybės politikai įgyvendinti; piliečių įgalinimui dalyvauti formuojant viešąją politiką; NVO stiprinimo programoms įgyvendinti. Fondas nėra juridinis asmuo, jo lėšos – SADM skiriami asignavimai (laikomos atskiroje sąskaitoje, formuojant atskirą programą). Per metus nepanaudotos lėšos lieka Fonde ir naudojamos kitais biudžetiniais metais. Fondą administruoja SADM, sprendimus priima Fondo taryba.

2) Siekiant įvertinti ar juridinis asmuo atitinka NVO požymius ir suteikti jam NVO statusą, siūloma patikslinti Asociacijų bei Labdaros ir paramos fondų įstatymus, papildant juos nuostatomis dėl privalomų teikti Juridinių asmenų registro tvarkytojui duomenų apie dalininkus ir kt.

Projektų įsigaliojimo data – 2019-09-01 (nuostatų dėl NVO statuso suteikimo – 2020-06-01).

Valstybės biudžeto lėšų poreikis: NVO fondo veiklai užtikrinti – 3-5 mln. eurų/per metus; Juridinių asmenų dalyvių informacinės sistemos funkcijai – 150 tūkst. eurų.

Derinimas. Projektai be pastabų suderinti su Energetikos, Krašto apsaugos, Sveikatos apsaugos ministerijomis, Lietuvos savivaldybių asociacija ir patikslinti pagal dalį Teisingumo, Finansų, Užsienio reikalų, Žemės ūkio, Vidaus reikalų ministerijų pateiktų pastabų. Rengiant projektus dalyvavo NVO taryba, VŠĮ „NVO teisės

institutas“, „Kurk Lietuvai“ dalyviai organizavo viešąsias konsultacijas. NVO apibrėžimas aptartas ir suderintas su Lietuvos vyskupų konferencijos atstovais.

Atitiktis Vyriausybės programai – įgyvendina Vyriausybės programos (69, 272, 275-280 p.) siekius stiprinti NVO administracinius gebėjimus ir investuoti į šio sektoriaus darbo kokybę, numatyti joms didesnes finansinės paramos galimybes, sudaryti sąlygas dalyvauti įgyvendinant regioninę politiką; ieškoti galimybių suformuoti NVO fondą (Pilietinės visuomenės fondą), kuris kasmet būtų finansuojamas iš gyventojų nepaskirtos 2 proc. GPM dalies; stiprinti pagal NVO plėtros įstatymą veikiančios Nacionalinės NVO tarybos funkcijas, perkelti jas iš SADM į Vyriausybės lygmenį; suformuoti NVO registrą, administruojamą VĮ Registrų centro, ir sudaryti sąlygas NVO teikti ir keisti duomenimis (apie narių skaičių, valdybos sudėtį, vadovą, ataskaitas, kt.) nemokamai.

Dalykinio vertinimo išvada. Teikiame šias pastabas ir siūlymus:

- 1) NVO plėtros įstatymo projekte (5 str.) numatyta, kad NVO tarybos sudėtį tvirtina SADM, o jos nuostatus – Vyriausybė ar jos įgaliota institucija. Vyriausybės programoje (279 p.) yra numatyta stiprinti Nacionalinės NVO tarybos funkcijas, perkelti jas iš SADM į Vyriausybės lygmenį, todėl siūloma projekte nustatyti, kad NVO taryba yra prie Vyriausybės ir ją sudaro, veiklos nuostatus tvirtina Vyriausybė.
- 2) NVO plėtros įstatymo projekte (9 str. 5 d.) numatyta, kad sprendimus dėl NVO fondo strateginių programų krypčių, lėšų skyrimo priima NVO fondo taryba, kurios sudėties, narių kompetencijos reikalavimus nustato šio fondo nuostatai. Siūlytina esminius NVO fondo tarybos sudarymo reikalavimus reglamentuoti įstatymu, analogiškai kaip tai yra padaryta dėl NVO tarybos (analogišką pastabą teikė ir Teisingumo ministerija).
- 3) Labdaros ir paramos įstatymo projekte neaptartas iki įstatymo įsigaliojimo įsisteigusių fondų duomenų pateikimo Juridinių asmenų registro tvarkytojui klausimas.
- 4) Labdaros ir paramos įstatymo projekte numatyta, kad pagal Juridinių asmenų registre sukauptus duomenis parengta informacija teikiama už atlyginimą, išskyrus kai ji perduodama susijusiems registrams/valstybės informacinėms sistemoms ar valstybės/savivaldybių institucijoms. Teikime pasigendama argumentacijos dėl tokio siūlomo reguliavimo. Pažymėtina, kad Vyriausybės programoje (280 p.) yra numatyta sudaryti NVO sąlygas keisti NVO registro duomenimis nemokamai.
- 5) NVO plėtros įstatymo projekte (5 str. 4 d.) tikslintinas Lietuvos savivaldybių asociacijos pavadinimas.
- 6) Labdaros ir paramos įstatymo projekte tikslintina 6¹ str. dalių numeracija (praleista 4 d.).
- 7) Aiškinamajame rašte neigiamų priimtų įstatymų pasekmių nenumatoma. Siūlytina įvertinti ar jų nekils dėl NVO sąvokos, pagal kurią ne pelno siekiantys juridiniai asmenys, kurių valdyme dalyvauja verslo subjektai ar valstybės/savivaldybių institucijos, praras NVO statusą. Be to, siūloma NVO sąvoka yra nepakankamai aiški ir apibrėžta, dėl ko galimi ginčai, suteikiant NVO statusą Juridinių asmenų registro tvarkytojui.
- 8) Iš NVO plėtros įstatymo projekto nėra aišku kas sudaro NVO fondo lėšas, kuo remiantis tvirtinamas jų dydis ir kaip jos bus numatomos planuojant kiekvienų metų valstybės biudžeto asignavimus. Vyriausybės programoje numatyta, kad NVO fondas finansuojamas iš gyventojų nepaskirtos 2 proc. GPM dalies (278 p.). Iš pateikto projekto nėra aišku, ar šio fondo finansavimą numatoma sieti su minėtu finansavimo šaltiniu. Jei būtų nuspręsta fondą finansuoti iš minėtos GPM dalies, svarstyti ar nėra tikslinga kartu teikti ir Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo pakeitimų projektą.
- 9) Siūloma patikslinti ir aiškiau pagrįsti lėšų poreikį NVO fondui. Teikime nurodomas poreikis svyruoja nuo 3 iki 5 mln. eurų, prognozuojant, kad dėl regionų NVO stiprinimo jis dar didės. Lėšų poreikis skaičiuotas vertinant dabar SADM vykdomas NVO stiprinimo priemones – skiriama 950 tūkst., poreikis – 2,2 mln. eurų.
- 10) Teikime pasigendama aiškos informacijos apie išvadas teikusius subjektus ir derinimą su jais. Projektai derinti su institucijomis 2018 m. birželio-rugpjūčio mėn., todėl svarstyti ar nebūtų tikslinga juos pakartotinai darbine tvarka suderinti ar aptarti su suinteresuotomis institucijomis. Svarstyti į derinimo procesą įtraukti (jei to nebuvo padaryta) Švietimo, mokslo ir sporto, Kultūros, Ekonomikos ir inovacijų ministerijas.
- 11) NVO plėtros įstatymo projektas yra atrinktas kaip didesnio poveikio projektas, kurio poveikio analizės rezultatai turi būti pristatyti Vyriausybei.

Projektus siūlome **svarstyti tarpinstituciniame pasitarime**, plačiau pristatant ir pagrindžiant siūlomu reguliavimu sprendžiamas problemas, konkrečias priemones, jų įgyvendinimo naudą ir sąnaudas trumpuoju ir ilguoju laikotarpiu bei įvardijant galimas rizikas. Projektus taip pat siūlome patikslinti pagal Vyriausybės kanceliarijos Socialinės politikos ir Teisės grupių pastabas bei pasiūlymus.

Socialinės politikos grupės patarėja
tel. 8 706 63853, el.p. daiva.buivydaite@lr.lt

Daiva Buivydaite-Garbštienė